

Osoby niepełnosprawne w przestrzeni publicznej i na rynku pracy

Konferencja „Dostępność dla osób niepełnosprawnych
oraz projektowanie uniwersalne w zamówieniach publicznych”

Warszawa, 24.10.2018 r.

Niepełnosprawność WEDŁUG KONWENCJI O PRAWACH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Niepełnosprawność traktowana jest jako właściwość wynikająca z oddziaływania pomiędzy jednostką i społecznym oraz fizycznym otoczeniem (model społeczny)

Niepełnosprawność:

- jest pojęciem ewoluującym
- wynika z interakcji między osobami z dysfunkcjami a barierami wynikającymi z postaw ludzkich i uwarunkowań środowiskowych, które utrudniają tym osobom pełny i skuteczny udział w życiu społeczeństwa, na zasadzie równości z innymi osobami

Definicja osoby niepełnosprawnej

KONWENCJA O PRAWACH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Do osób niepełnosprawnych zaliczają się osoby, z długotrwałą obniżoną sprawnością fizyczną, psychiczną, umysłową (intelektualną) lub sensoryczną, **która w interakcji z różnymi barierami może ograniczać ich pełne i efektywne uczestnictwo w życiu społecznym na równych zasadach z innymi obywatelami.**

- **Niepełnosprawność** - trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodująca niezdolność do pracy – definicja z Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

Liczba osób niepełnosprawnych w Polsce

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego 2011:

4,697 mln (12,2% ludności),

w tym niepełnosprawnych prawnie **3,132 mln**

dane średnioroczne BAEL 2017:

3,116 mln - osoby niepełnosprawne prawnie w wieku 16 lat i więcej (10,2% populacji w tym wieku)

1,680 mln - osoby niepełnosprawne prawnie w wieku produkcyjnym (18-59/64) (7,7% populacji w tym wieku)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych prawnie w Polsce w liczbach

28,9 % - współczynnik aktywności zawodowej

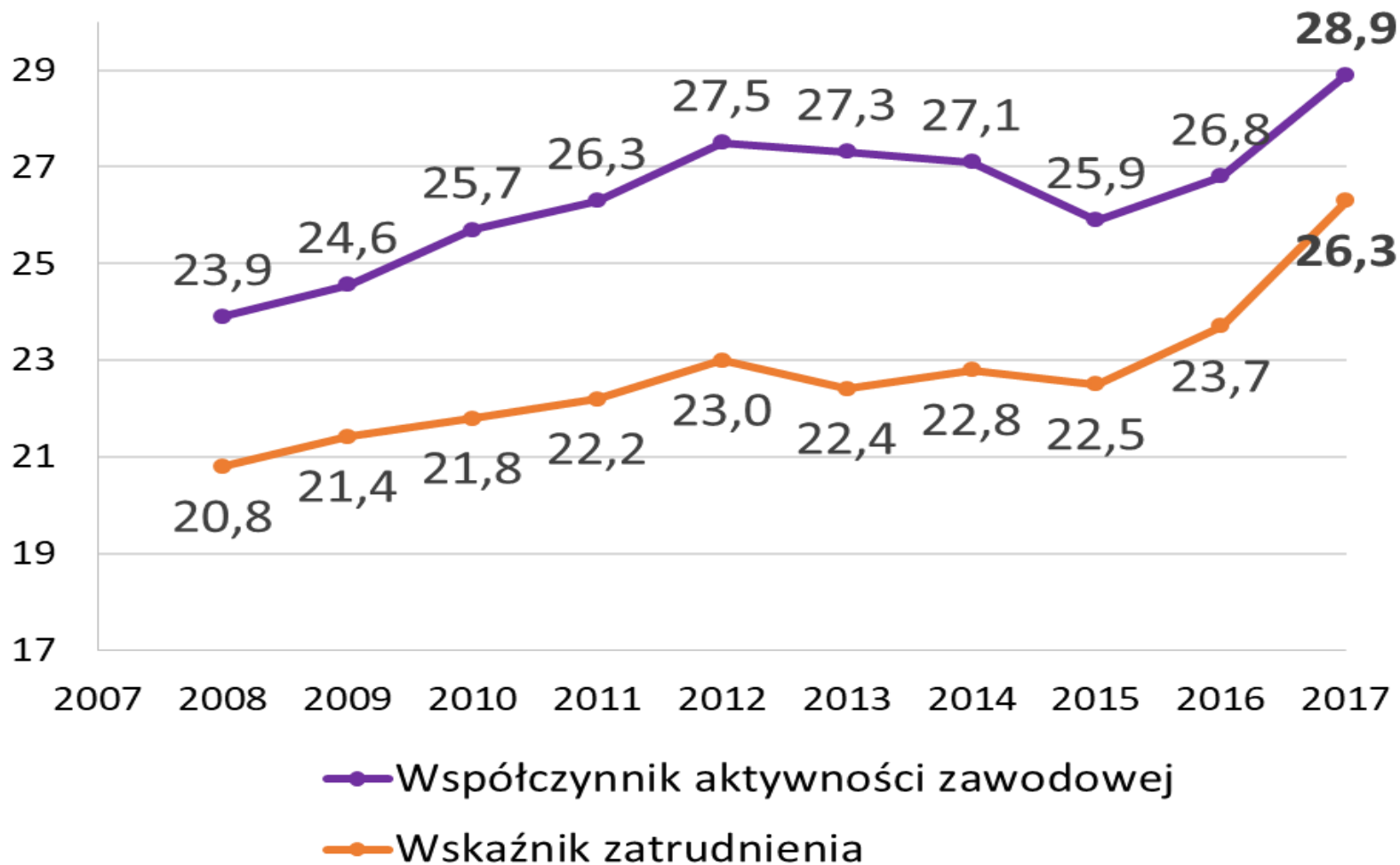
26,3 % - wskaźnik zatrudnienia

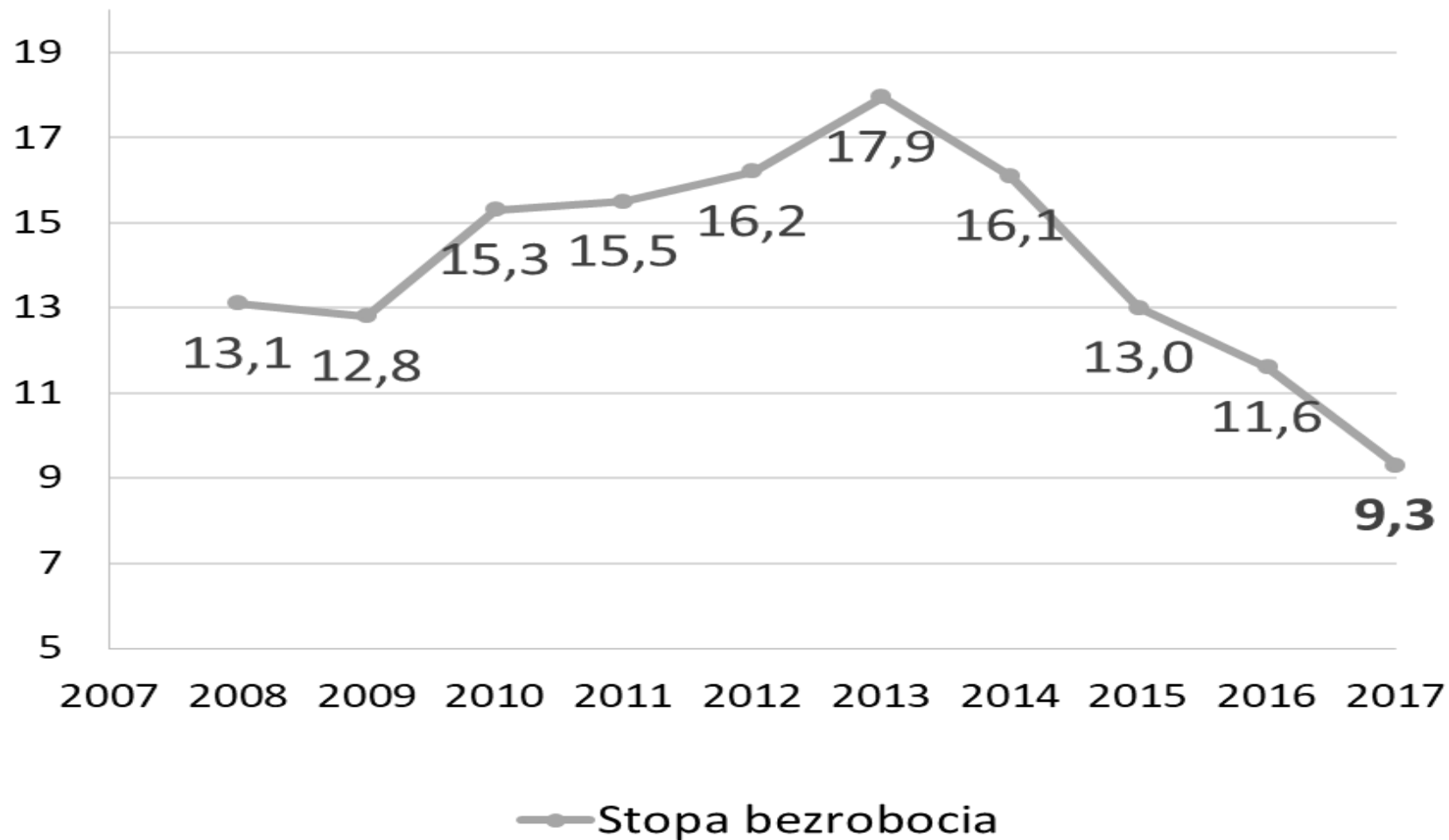
9,3 % - stopa bezrobocia

(dane średnioroczne BAEL 2017 dla osób w wieku produkcyjnym)

78,6 tys. - osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP jako bezrobotne lub poszukujące pracy (grudzień 2017), **72,3 tys.** – czerwiec 2018 r.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Liczba osób niepełnosprawnych prawnie w Polsce w wieku produkcyjnym wg płci i miejsca zamieszkania

1017 tys. – mężczyźni (60%)

664 tys. – kobiety (40%)

970 tys. – miasta (58%)

710 tys. – wieś (42%)

Źródło: BAEL dane średnioroczne 2017, GUS

Aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych prawnie w Polsce w wieku produkcyjnym wg płci i miejsca zamieszkania

Mężczyźni/kobiety

Współczynnik aktywności zawodowej – 26,8% / 32,1%

Wskaźnik zatrudnienia – 24,7% / 28,8%

Stopa bezrobocia – 8,1% / 10,3%

Miasto/wieś

Współczynnik aktywności zawodowej – 32,8% / 23,7%

Wskaźnik zatrudnienia - 29,4% / 22,1%

Stopa bezrobocia – 10,4% / 6,5%

Źródło: dane średnioroczne **BAEL 2017**, GUS

- Im wyższy poziom wykształcenia, tym wyższy poziom aktywności zawodowej – wyższy poziom współczynnika aktywności zawodowej i wskaźnika zatrudnienia.
- Wykształcenie wyższe – współczynnik aktywności zawodowej 35,1%, wskaźnik zatrudnienia 32,6%. Wykształcenie zasadnicze zawodowe – odpowiednio: 19,3% i 17,8%. Wykształcenie średnie ogólnokształcące – odpowiednio: 18,5% i 15,9% (dane średnioroczne BAEL 2017, GUS).

Liczba osób niepełnosprawnych prawnie w wieku produkcyjnym (1680 tys.) według stopni niepełnosprawności:

390 tys. - stopień znaczny

813 tys. - stopień umiarkowany

478 tys. - stopień lekki

Współczynnik aktywności zawodowej

9,5% - stopień znaczny

31,5% - stopień umiarkowany

40,6% - stopień lekki

Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych prawnie w wieku produkcyjnym według stopni niepełnosprawności:

8,7% - stopień znaczny

28,7% - stopień umiarkowany

36,6% - stopień lekki

Źródło: dane średnioroczne BAEL 2017, GUS

Liczba pracowników niepełnosprawnych i ich pracodawców zarejestrowanych w systemie SODiR PFRON (pracodawcy tych pracowników ubiegają się o dofinansowanie do ich wynagrodzeń)

259 tys. – pracowników niepełnosprawnych

114 tys. – w zakładach pracy chronionej (44%)

145 tys. – na otwartym rynku pracy (56%)

30 573 – pracodawców osób niepełnosprawnych

956 – prowadzących zpch

29 617 – otwarty rynek pracy

Źródło: dane PFRON - czerwiec 2018 r.

- Działania na rzecz zwiększenia wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych w służbie cywilnej
- Stosowanie klauzul społecznych przy zamówieniach publicznych – możliwość preferowania zpch i wykonawców realizujących działania na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych

Działania na rzecz włączenia społecznego osób niepełnosprawnych

- Stosowanie zasady **zintegrowanego podejścia do niepełnosprawności** tzw. *disability mainstreaming* – włączania problematyki niepełnosprawności w główny nurt polityki realizowanej w różnych obszarach (np. praca, edukacja, cyfryzacja, transport, budownictwo, kultura) i na różnych szczeblach zarządzania państwem

- Dostrzeganie potrzeb różnych grup osób niepełnosprawnych według rodzaju schorzeń powodujących niepełnosprawność, m.in. osób niewidomych, niedowidzących, głuchych, niedosłyszących, głuchoniemych, niepełnosprawnych intelektualnie, o ograniczonych możliwościach poruszania się, poruszających się na wózkach inwalidzkich

- Stosowanie zasad dostępności w odniesieniu do obiektów użyteczności publicznej, budynków, dóbr i usług,
- Stosowanie projektowania uniwersalnego,
- Stosowanie racjonalnych usprawnień, zwłaszcza w zatrudnieniu
- Stosowanie alternatywnych form komunikowania się

- Eliminacja barier mentalnych, w komunikowaniu się, architektonicznych, urbanistycznych, transportowych
- Stosowanie nowych technologii, korzystanie z nowych technologii cyfrowych, systemów informacyjno-komunikacyjnych, usług elektronicznych
- Zapewnienie dostępności stron internetowych (WCAG 2.0, co najmniej na poziomie AA)
- Wspieranie działań na rzecz zapewnienia możliwości prowadzenia niezależnego życia i pełnego uczestnictwa w życiu społecznym
- Poprawa jakości życia
- Budowanie przyjaznego środowiska

- Potrzeby osób niepełnosprawnych zmieniają się i ewaluują wraz z rozwojem społecznym i gospodarczym kraju, a system wsparcia musi być rozwijany i uzupełniany, adekwatnie do tych potrzeb i zmian otoczenia
- Kształtowanie świadomości społecznej, obywateli, pracodawców, pracowników instytucji publicznych

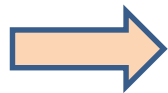
Podjęmowanie środków w celu zapewnienia osobom niepełnosprawnym, **na równych zasadach, dostępu do środowiska fizycznego, środków transportu, informacji i komunikacji, w tym technologii i systemów informacyjnych i komunikacyjnych, a także do innych urzędzeń i usług, powszechnie dostępnych lub powszechnie zapewnianych**

Dostępność jest warunkiem wstępnym prowadzenia przez osoby niepełnosprawne niezależnego życia i uczestniczenia w życiu społecznym i gospodarczym

może być uzyskana poprzez likwidowanie istniejących barier, ale - przede wszystkim - dzięki realizacji zasad **uniwersalnego projektowania**

Uniwersalne projektowanie oznacza projektowanie produktów, środowiska, programów i usług w taki sposób, by były użyteczne dla wszystkich, w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania

Uniwersalne projektowanie nie wyklucza pomocy technicznych dla szczególnych grup osób niepełnosprawnych, jeżeli jest to potrzebne

**odpowiada potrzebom wszystkich
użytkowników**

**zapewnia równy dostęp do przestrzeni zabudowanej,
infrastruktury, produktów i usług dla wszystkich
członków społeczeństwa, w tym osób
niepełnosprawnych**

**nie wymaga szczególnych adaptacji ale nie wyklucza
również zastosowania specjalistycznych pomocy**

Racjonalne usprawnienia („*reasonable accomodation*”) **oznaczają konieczne i odpowiednie modyfikacje i dostosowania** niepowodujące nieproporcjonalnego lub nadmiernego obciążenia, (dokonane), gdy jest to potrzebne w szczególnym przypadku, **dla zapewnienia osobom niepełnosprawnym korzystania z lub wykonywania, na równi z innymi, wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności**

- Osoby niepełnosprawne kojarzone są nieraz z beneficjentami pomocy społecznej lub osobami pozostającymi pod opieką różnych organizacji pozarządowych, stowarzyszeń czy fundacji. Tymczasem, w odpowiednich warunkach środowiska i przy odpowiednim wsparciu, mogą być one aktywnymi obywatelami.

Kluczowe działania w obszarze Praca:

Umożliwienie osobom niepełnosprawnym świadomego oraz dostosowanego do ich potrzeb i możliwości a także realiów rynku pracy wyboru ścieżki kariery zawodowej.

- Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych w dostępie do rynku pracy.**
- Zwiększanie poziomu aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych, walka z biernością.**

Działania na rzecz zintegrowanego podejścia do niepełnosprawności

- 1. Mapa wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin**
- 2. Program kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”**
- 3. Strategia na rzecz Osób Niepełnosprawnych.**

MAPA DROGOWA BUDOWY SYSTEMU WSPARCIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I ICH RODZIN

Solidarnościowy Fundusz
Wsparcia Osób Niepełnosprawnych

Pakiet społecznej
odpowiedzialności

Dostępność+

Fundusz Pracy - część składki
na Fundusz Pracy w wysokości 0,15%
podstawy składki dla Funduszu Pracy

Danina Solidarnościowa od osób
zarabiających ponad 1 mln złotych
rocznie (zarobki miesięczne ok. 87 tys. zł)

Od 2020 roku środki z Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych będą przeznaczone na najważniejsze potrzeby osób niepełnosprawnych. Zostanie to skonsultowane z przedstawicielami wszystkich grup osób niepełnosprawnych.

Cel Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za Życiem”

Umożliwienie rzeczywistej i pełnej integracji społecznej osób niepełnosprawnych oraz wsparcie psychologiczne, społeczne, funkcjonalne i ekonomiczne ich rodzin.

- **Realizacja Programu „Za Życiem” została podzielona na 2 etapy.**
- **Wejście w życie Programu spowodowało potrzebę wprowadzenia zmian przepisów niektórych ustaw.**
- **Przygotowano dwa pakiety ustaw wprowadzających w życie poszczególne działania Programu „Za życiem”.**
- **I etap (pakiet) – ustawa z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją Programu „Za Życiem” (Dz. U. poz. 1292)**
- **II etap (pakiet) - dotyczy działań, których realizacja zaplanowana została w 2018 r. – wdrożony ustawą z dnia 10 maja 2018 r. o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1076)**

I etap Programu

- **Rozwój sieci mieszkań chronionych, wspieranych i treningowych,**
- **Ułatwienie dostępu do środowiskowych domów samopomocy (śds) większej grupie osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym z niepełnosprawnościami sprzężonymi i spektrum autyzmu i rozwój bazy całodobowej w tych jednostkach; zwiększenie do 30% kwoty dotacji na każdego z uczestników środowiskowego domu samopomocy z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub spektrum autyzmu**
- **Wsparcie opiekunów osób niepełnosprawnych w realizacji codziennych obowiązków; Wprowadzono jednorazowe świadczenie w wysokości 4000 zł dla rodziców (opiekunów), którym urodziło się dziecko z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem**

- **Wzmocnienie profilaktycznego aspektu zadań asystenta rodziny (koordynacja poradnictwa dla kobiet w ciąży i ich rodzin), wsparcie dla asystentów rodziny**
- **Wspieranie aktywizacji zawodowej opiekunów osób niepełnosprawnych (ich powrotu na rynek pracy);**
- **Ułatwienia w zakładaniu spółdzielni socjalnych (wzrost kwoty do 6-krotności przeciętnego wynagrodzenia)**
- **Wprowadzenie szczególnego rodzaju programu polityki zdrowotnej, dedykowanego wyłącznie wykonaniu Programu „Za życiem” (w tym: koordynacja opieki neonatologiczno-pediatrycznej, odżywianie mlekiem kobiecym noworodków i niemowląt, wczesna rehabilitacja dzieci)**
- **Wsparcie uczennic w ciąży**
- **Rozwój sieci ośrodków koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczych**

II etap Programu

- **Prowadzenie zajęć klubowych w warsztatach terapii zajęciowej; wsparcie byłych uczestników warsztatów terapii zajęciowej w utrzymaniu samodzielności i niezależności w życiu społecznym i zawodowym przez udział w zorganizowanej formie rehabilitacji**
- **Uprawnienie osób ubezpieczonych chorobowo do zasiłku opiekuńczego w przypadku choroby dziecka niepełnosprawnego do 18 roku życia oraz w przypadku choroby lub porodu rodzica dziecka niepełnosprawnego,**
- **Wydłużenie prawa do zasiłku opiekuńczego (z 14 do 30 dni) przysługującego ubezpieczonemu zwolnionemu od wykonywania pracy z powodu konieczności osobistego sprawowania opieki nad chorym dzieckiem**
- **Wyłączenie kwoty zasiłku pielęgnacyjnego z dochodów osoby niepełnosprawnej, pozostającej na utrzymaniu podatnika przy obliczaniu ulgi rehabilitacyjnej**

- **Ulgi podatkowe dla osób, na których utrzymaniu pozostają najbliżsi członkowie rodziny z niepełnosprawnością, jeżeli dochody tych osób nie przekraczają 12-krotności renty socjalnej (dotyczy grudnia roku podatkowego)**
- **Rezygnacja z kwotowego określania maksymalnego progu dochodowego osób odliczających od swojego dochodu wydatki poniesione na cele rehabilitacyjne**
- **Korzystanie z elastycznych form organizacji czasu pracy, w tym telepracy (praca w domu) na wniosek wiążący pracodawcę**

Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych

- Fundusz ukierunkowany jest na wsparcie społeczne osób niepełnosprawnych, ich rodzin oraz opiekunów.
- Fundusz będzie zasilany z dwóch źródeł – z części składki odprowadzanej od **wynagrodzeń na Fundusz Pracy** oraz z **daniny solidarnościowej**.
- Po zmianach składka będzie pobierana w tej samej wysokości, z tym że 2,30% trafi bezpośrednio na przeciwdziałanie bezrobociu, a **0,15%** na **Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych**. Dzięki temu **pomoc osobom niepełnosprawnym zwiększy się o ok. 650 mln zł rocznie**. Zasadniczym źródłem finansowania tego Funduszu będzie jednak danina solidarnościowa.

Danina solidarnościowa

- Będą ją płaciły co roku te osoby fizyczne, których dochody w danym roku podatkowym przekroczą 1 mln zł. Wysokość daniny solidarnościowej wyniesie 4% nadwyżki od tej kwoty.
- Po raz pierwszy daninę najbogatsi podatnicy zapłacą od dochodów uzyskanych w 2019 r. W efekcie do Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych trafi **w 2020 r. ok. 1,15 mld zł.**
- Łącznie na Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych rząd przeznaczy **ok. 1,8 mld zł rocznie** (ok. 1,15 mld zł z daniny i ok. 650 mln zł z Funduszu Pracy).
- Dysponentem Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych będzie Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Pakiet społecznej odpowiedzialności przewiduje szereg działań i projektów wspierających osoby niepełnosprawne i ich opiekunów.

W ramach pakietu proponowane są następujące działania:

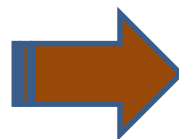
- **reforma systemu orzekania o niepełnosprawności** i wprowadzenie orzekania o niesamodzielności,
- **dodatek do emerytury** tzw. EWK dla rodziców opiekujących się osobami niepełnosprawnymi,
- **opieka wytchnieniowa**, czyli zwiększony dostęp do usług w domu, okresowy pobyt podopiecznych w dostosowanych placówkach,
- dodatek do specjalnego zasiłku opiekuńczego i zasiłku dla opiekuna

Rządowy Program Dostępność+

To program służący wszystkim tym, którzy potrzebują pomocy w funkcjonowaniu na co dzień (osób niepełnosprawnych, seniorów, matek z małymi dziećmi w wózkach). Autobusy, dworce, budynki i ich otoczenie muszą być dostępne dla wszystkich.

Strategia na rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2018–2030

Cel główny

zagwarantowanie osobom niepełnosprawnym praw określonych w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych

KSZTAŁTOWANIE ŚWIADOMOŚCI SPOŁECZNEJ

ZDROWIE

ZABEZPIECZENIE SPOŁECZNE

EDUKACJA

PRACA

DOSTĘPNOŚĆ

Działania PO WER 2014-2020 na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych

TYPY PROJEKTÓW

- Monitoring działań jednostek administracji rządowej i samorządowej pod kątem realizacji praw osób z niepełnosprawnościami
- Podnoszenie kompetencji osób uczestniczących w procesie kształtowania i wdrażania polityk publicznych w zakresie zapewnienia równości szans i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

Wypracowanie i wdrożenie instrumentów, wspierających zatrudnienie i utrzymanie się na rynku pracy osób niepełnosprawnych:

- **instrument wspierania pracodawców w zakresie dostosowania do zatrudnienia osoby niepełnosprawnej, pozyskania niepełnosprawnego pracownika, utrzymania w zatrudnieniu przez ograniczenie skutków niepełnosprawności,**
- **instrument wspierania osób niepełnosprawnych w zakresie pozyskania przez nie zatrudnienia, w tym przechodzenia pomiędzy rehabilitacją społeczną a zawodową,**
- **instrument wspierania osób niepełnosprawnych w zakresie podejmowania przez nie działalności gospodarczej.**

Rewizja i rozbudowa istniejących rozwiązań ustawowych realizowanych przez podmioty publiczne i niepubliczne na rzecz włączenia społecznego osób niepełnosprawnych oraz wypracowanie nowych rozwiązań w tym zakresie

- **Wypracowanie, przetestowanie, wdrożenie i upowszechnienie standardu usług asystenckich świadczonych na rzecz osób niepełnosprawnych, z uwzględnieniem świadczenia tych usług przez osoby w wieku 50+, w tym opracowanie narzędzi rekrutacji i szkolenia niezbędnych do świadczenia tych usług**
- **Działania szkoleniowe w zakresie zmian organizacyjno-prawnych dla członków zespołów ds. orzekania o niepełnosprawności (wyłącznie po dokonaniu zmian w systemie orzekania o niepełnosprawności) oraz kadry pozostałych publicznych i niepublicznych podmiotów działających na rzecz osób niepełnosprawnych, w tym warsztatów terapii zajęciowej**
- **Wypracowanie i upowszechnianie, we współpracy z partnerami społecznymi, modelu wsparcia osób niepełnosprawnych w środowisku pracy**

Dziękuję za uwagę!

Anna Iwańczyk

Naczelnik Wydziału Analiz i Współpracy Międzynarodowej
Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej